

Stadsfullmäktiges sammansättning

Bilden visar stadsfullmäktige i Borås samlad den 17 september 1908 I fonden från vänster borgmästaren J. F Broberg, fullmäktiges ordförande och rektorn för Tekniska elementarskolan P. A Bengtsson samt sekreteraren och tillika rådmannen E. Elfman. Till vänster om Broberg sitter A. Sandwall. Tavlan avbildar prosten A.J Enander, tidigare ordförande i stadsfullmäktige i stadsfullmäktige och tjänstgörande präst i Borås åren 1860-1909.

Borås stadsfullmäktigeförsamling behöll 1800-talet ut karaktären av de välsituerades mötesplats. Det var fabriksägare, handlande och personer med akademiska yrken som i det närmaste totalt dominerade. Förutom en klassmässig snedfördelning bestod fullmäktige uteslutande av män. Det nya seklet blev däremot snart en förändringens tid. Bakgrunden kan sökas i 1800-talets slutskede, då industrialiseringens följder för stadens sociala struktur kom till uttryck i politiska aktiviteter. Inom den framväxande industriarbetarklassen gjordes de första organisationsförsöken under 1880-talet. De stegvisa rösträttsreformerna kom på sikt att förändra stadsfullmäktiges sammansättning. Dels blev den kommunala sfären partipolitiserad, dels förändrades fullmäktiges sociala och könsmässiga rekryteringsbas. Den förstnämnda förändringen är i Borås som i andra städer tydlig redan vid 1910 års val. I Borås kom partipolitiseringen av kommunalvalen att utvecklas successivt. Visserligen hade representanter för de så kallade kroppsarbetarna tagit plats i stadsfullmäktige strax efter övergången till den fyrtiogradiga skalan – år 1909 tog vävlagaren Gottfrid Lange plats i stadsfullmäktige men detta och andra tidiga arbetarmandat hade förmodligen karaktären av nådepall. Kraven på en social breddning av fullmäktigeförsamlingen hade påverkat de etablerade kommunalmännens nomineringar och lett till att representanter för arbetarna placerats på valbar plats.

Omkring sekelskiftet kom därför antalet fabriksägare, akademiker och officerare att öka i fullmäktige medan grupperna handlande och hantverkare fick se sin ställning försvagad. Utvecklingen återspeglar industrisamhällets allt starkare grepp om staden. När den förste socialdemokraten i Borås fullmäktige, snickeriförmannen Botvid Andersson, invaldes 1908 var det av allt att döma beroende på hans engagemang i nykterhetsrörelsen och inte för hans partitillhörighet. År 1901 uppträdde arbetarrörelsen som en socialdemokratisk partiorganisation. Sju år senare bildades en frisinnad valmansförening och en moderat ett år därefter. Vid valet 1910 uppträdde dessa organisationer med partiskiljande listor. Av de tre partier som deltog i valet erhöll det moderata partiet 48,5 procent av valsedlarna och 69,9 procent av röstetalet, de frisinnade 35,2 respektive 24,3 procent och arbetare- och nykterhetsvänner 15,3 respektive 6,8 procent. Den andra berörda förändringen, det vill säga rekryteringsbasens breddning, blev egentligen inte påtaglig förrän ett stycke in på 1920-talet. I siffror kan detta uttryckas så, att av dem som valdes mellan åren 1862 och 1908 var 58 procent handlande, fabriksägare eller akademiker och officerare. Motsvarande beräkning för tiden från 1909 till 1919 visar att dessa kategorier tappade mark. Endast 25 procent av dem som valdes in i stadens högsta beslutande församling under sistnämnda period tillhörde de ovan berörda grupperna.

De yrkesgrupper som kan betraktas som vinnare i detta sammanhang var tjänstemännen, särskilt de inom den privata sektorn, och arbetarna. Av de nyvalda stadsfullmäktigeledamöterna under perioden 1909-1919 var 33 procent tjänstemän, antingen inom den offentliga eller privata sfären, och 14 procent arbetare. Ytterligare en grupp som växte i betydelse bestod av personer med yrken som är svåra att utifrån lämna uppgifter etikettera.